

LJUDSKE TENDENCIJE

Orientacija – odnosi se na **snalaženje** u okruženju. Još su prvi ljudi morali da upoznaju svoju okolinu da bi znali gde im je stanište i kako da se vrate. Na isti način, dete od rođenja razvija **mentalnu mapu** okruženja za šta koristi referentne tačke. Zato svaki predmet u okruženju treba da ima stalno mesto i dnevna rutina treba da bude stalna, jer na taj način dete zna gde se predmeti nalaze i šta se dešava tokom dana, što je osnova osećaja sigurnosti. Za malo dete **uredjenost** okruženja je od suštinskog značaja, jer je njegov razvoj usmeren pre svega na neposredno okruženje. Posle šeste godine značaj uredjenosti okruženja se smanjuje, jer je dete zainteresovano za svet van neposrednog okruženja. Tada se pojavljuje potreba da se orijentiše u oblasti **apstraktnog**.

Istraživanje je iskustveni način učenja čiji krajnji ishod nije definisan. Prvi ljudi su istraživali okolinu u potrazi za hranom i skloništem. Danas ljudi takodje istražuju okolinu, i to ne u jednom pravcu već u različitim pravcima. Mala deca istražuju čulima – dodirujući, slušajući, gledajući. Posle šeste godine dete nije više zainteresovano za istraživanje neposrednog okruženja, već šireg okruženja čije su granice sam kosmos.

Posmatranje – baš kao što su naši preci posmatrali okolinu u potrazi za onim što im je bilo potrebno za život, mala deca posmatraju predmete, pokrete, jezik, apsorbujući sve iz okruženja. Od šeste godine, posmatranje se menja jer sada deca žele da znaju kako svet funkcioniše. Pomoć im je potrebna kako bi znali kako da posmatraju.

Apstrakcija i mašta – prvi ljudi su bili sposobni za apstrakciju, razumevanje čemu životinjama služe skloništa, krzno i kandže i kako bi ih mogli iskoristiti. Apstrakcija je put ka formiranju složenih ideja. Prvi ljudi su zatim zamišljali orudje i kroz rad, kroz pravljenje grešaka i korigovanje, bili su u stanju da orudje naprave. Kod male dece apstrakcija se odvija na poseban način, korišćenjem konkretnih, realnih predmeta. Od šeste godine način apstrakcije se menja. Mašta je **sposobnost stvaranja nečeg novog** ili uvidjanja novih veza između koncepata, ideja ili predmeta. Stvoriti nešto znači iskoristiti material koji je um prikupio iz okruženja putem čula. Sposobnost korišćenja mašte zasniva se na detaljnom posmatranju realnog okruženja i povezivanja impresija. I kreativna i umetnička mašta imaju osnovu u realnosti. Od šeste godine pojavljuje se period osetljivosti za korišćenje mašte, kada su deca u stanju da svojim umom vide ono što ne mogu čulima. Mašta i apstrakcija su dve mentalne sile podjednako važne za izgradnju uma i potrebno je da funkcionišu u harmoniji i uravnoteženo. Drugim rečima, mašta koja nije u službi stvaranja, kontraproduktivna je.

Aktivnost i rad – dete ima prirodnu tendenciju ka radu. Baš kao što su prvi ljudi radili, i deca su u stanju da bez prestanka rade a da se ne umore. Deci je potrebno da se kreću i koriste konkretne predmete u aktivnostima koje imaju jasan cilj. To je jedini način koji vodi razvoju koncentracije. Ali aktivnost deteta mora biti rezultat spontanog izbora, za šta je neophodno da se deci obezbede smislene aktivnosti. Osećaj uspeha kroz obavljen rad osnova je zdravog razvoja ličnosti.

Korišćenje konkretnih predmeta (manipulacija) – tokom svake aktivnosti ruka je sredstvo koje mozgu šalje informacije i povezuje ga sa okruženjem. Kao rezultat, dolazi do razmišljanja, korigovanja a ruka ponovo vrši proveru. Mala deca stalno koriste konkretne predmete iz okruženja, i to je način na koji uče. U ovom procesu dete razvija koordinaciju – kontrolu pokreta.

Ponavljjanje –retko se dešava da nekome uspe da nešto napravi posle prvog pokušaja. Umesto toga, određene radnje i pokrete moramo ponavljati da bi se u nečemu usavršili i sproveli u delo svoje zamisli. Kroz ponavljanje se mozak i telo razvijaju a telo stiče koordinaciju.

Deci zato treba omogućiti dovoljno vremena za ponavljanje iste radnje. Potrebno je ne požurivati ih, ne nametati im gust raspored obaveza i aktivnosti van kuće i obezbediti stalno dostupne predmete koji su im potrebni.

Kontrola greške - ljudi imaju sposobnost da uvide šta funkcioniše a šta ne funkcioniše. Prvi ljudi su poboljšavali način rada jer su uvidjali greške i ispravljali ih. Grešaka se ne treba plašiti jer se iz njih uči. Deca treba da znaju da je grešiti normalno, ali treba i da dobiju povratnu informaciju o tome šta je dobro a šta nije dobro raditi.

Preciznost – prvi ljudi su otkrili da, ako žele da isprave greške i ostvare postavljeni cilj, moraju da budu precizni. Na taj način su vremenom usavršili orudja a oni postali efikasniji u radu (pogledajmo samo današnje kompjutere u odnosu na nekadašnje, ili u odnosu na pisaću mašinu – da ljudi i dalje koriste mašinuza kucanje, akva bi njihova efikanost u radu i životu bila?).

Dr Montessori je prihvatila ideju francuskog matematičara Paskala koji je smatrao matematiku sastavnim delom svakodnevnog života i verovao da ljudi poseduju matematički um, kao i da se znanje i napredak zasnivaju na detaljnom i preciznom posmatranju.

Usavršavanje – sposobnost nalaženja novih i boljih načina obavljanja neke aktivnosti. Odvija se kroz rad i iskustva koja se stiču u okruženju. Ljudi kroz ponavljanje i potrebu da budu precizni sebe usavršavaju i nisu zadovoljni dok to ne ostvare. Na ovaj način se ljudska civilizacija razvila

od prvih ljudi do današnjeg nivoa. Kada su deca samostalna i u stanju da donose odluke, postaju svesna svog znanja i u stanju su da se usavršavaju.

Samo-kontrola – razvoj i menjanje okruženja od ljudi je zahtevao da sebe kontrolišu.

Zamislimo samo prve lovce koji se su satima nepomično skrivali u žbunju čekajući životinju, da je ne bi uplašili. Morali su da sebe kontrolišu, svaki deo tela, svaki mišić i ponašanje.

Komunikacija – postoji u dva oblika, kao govorna i pismena. Čovek je socijalno biće i ima potrebu da sa drugima komunicira. Komunikacija je način prenošenja ideja i informacija, ali da bi bila efikasna, mora biti tačna i precizna.

Komunikacija je i emocionalno iskustvo, jer povezuje sa drugima. Zato je usvajanje i razvijanje pravilnog načina komunikacije, korišćenja odgovarajućih reči i izraza od malih nogu značajno. Za decu je posebno značajno da na vreme progovore, počnu da pišu i čitaju, jer time postaju aktivni pripadnici svoje porodice i svog okruženja. Zato svako kašnjenje izazova frustraciju i bes.

Udruživanje – ljudi imaju potrebu da sa drugima žive i rade. Život i rad se odvijaju u grupi u kojoj su zastupljeni različiti uzrasti, sa različitim interesovanjima i sposobnostima. Zato je život u mešovitoj grupi u Montesori jaslama, vrtiću, osnovnoj i srednjoj školi ključ uspešnog socijalnog razvoja. Stariji kroz objašnjavanje i pokazivanje mladima utvrđuju svoje znanje, povezuju ideje i dolaze do novih ideja, istovremeno razvijajući saosećanje i osećaj za pomaganje kada je pomoć potrebna. Mladji uče od starijih koji su im primer i uzor. Do šeste u grupi dece je rad na sopstvenom razvoju odvojen od uspostavljanja socijalnih veza do kojih dolazi na prirodan način. Od šeste godine rad i socijalne veze su objedinjeni, jer deca imaju potrebu da uvežbavaju način funkcionisanja ljudskog društva, kroz zajedničko učenje, diskusiju, savetovanje. Ona su sada povezana radom. Zato u Montesori školama deca nisu izolovana već uče i rade zajedno, istovremeno se družeći.